

Úvod

Předškolní období je optimální pro položení základů k osvojení zdravého životního stylu, pozitivních postojů a dovedností a tedy i k prevenci sociálně patologických jevů.

Se sociálně patologickými jevy, jako je nezdravý životní styl, nedodržování nebo porušování sociálních norem a etických hodnot se mohou setkat děti již v tomto období. Proto je nezbytné realizovat primární prevenci již v rámci předškolního vzdělávání a poskytnout dětem informace přiměřené jejich věku. Zvláštní pozornost je třeba věnovat dětem z ohrožených skupin. Preventivní program vychází ze školního vzdělávacího programu naší školy a je jeho součástí. Cíle ŠVP, s názvem „Pojďme spolu teď, objevovat svět“, korespondují s cíli preventivního programu a koncepcí mateřské školy.

Charakteristika školy

Jedná se o školu rodinného typu. Program školy je zaměřený na vedení dětí k samostatnosti a zodpovědnosti, ke zdravému životnímu stylu, zaměřuje se na estetické a pohybové aktivity, environmentální výchovu a spolupráci s rodinou.

Zaměření preventivního programu sociálně – patologických jevů

Preventivní program napomáhá efektivní primární prevenci, ale i k rozpoznání a zajištění včasné intervence, dítěti, které se ocitne v nepříznivé rodinné situaci způsobené traumatickými zážitky (např. domácí násilí, násilné chování, týrání a zneužívání, šikanování apod.) nebo v situacích ohrožujících výchovu dítěte v rodině.

Mezi rizikové projevy, se kterými se může dítě setkat v mateřské škole, rodině nebo v blízkém okolí dále patří agrese, šikana, rasismus, domácí násilí, užívání návykových látek, včetně alkoholu a kouření, vandalismus, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, krádeže, hazardní hry, virtuální závislost, sexuální rizikové chování, konfliktní situace v rodině.

V rámci preventivního programu se zaměříme na níže uvedené oblasti:

1. Výchova ke zdravému životnímu stylu
2. Prevence šikany – posilování a rozvoj mezilidských vztahů
3. Prevence zanedbávání, týrání a zneužívání
4. Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření
5. Prevence virtuálních drog – počítač, telefon, tablet televize
6. Prevence kriminality a delikvence
7. Efektivita primární prevence spočívá v systematičnosti a komplexnosti preventivního působení.

8. Aby prevence byla co nejvíce úspěšná, musí se stát součástí každodenní činnosti předškolního života.

Cíle preventivního programu

Dlouhodobé cíle:

- zvýšit odolnost dětí vůči společensky nežádoucím jevům
- učit děti rozpoznat společensky nežádoucí jevy a nepodlehnout jim, pokud se s nimi v budoucnu setká, ověřovat jeho pochopení
- naplňovat kompetence podpory zdraví a zdravého způsobu života
- navození atmosféry důvěry a vzájemného respektu mezi dětmi, rodiči a zaměstnanci školy
- navození příznivého klimatu školy, třídy
- spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu
- poskytování poradenských služeb rodičům, pedagogům
- kladné postoje učitelek k problematice prevence společensky nežádoucích jevů
- vzdělávání učitelů v oblasti prevence

Krátkodobé cíle:

- analyzovat jedince, rodinu, která potřebuje pomoc v krátkodobém plánování (všímat si a vyhodnocovat změny v chování dětí)
- stanovit vhodně cílenou motivaci a metody práce, které budou respektovat specifika třídy a potřeby jedince
- organizovat řízené a spontánní aktivity tak, aby byl dostatečný prostor pro individuální činnosti
- rozvíjet komunikaci mezi vrstevníky
- pravidelné setkávání učitelek za účelem stálého a včasného monitorování klimatu tříd, zjišťování problémů k řešení
- výměna zkušeností mezi pedagogy vycházejících z praxe a dalšího vzdělávání

Důraz je položen na vytváření základů znalostí a dovedností úměrně věku dítěte, které podporují pozitivní faktory v osobnosti dítěte. Vycházíme z běžných denních situací v mateřské škole, které představují nebo mohou představovat možné patologické jevy v životě dítěte a v životě třídy - citlivá pedagogická práce s těmito jevy.

Garant programu a koordinace preventivních aktivit ve škole

Garantem programu je ředitelka školy. Za koordinaci preventivních aktivit ve třídách zodpovídají třídní učitelky.

O preventivním programu jsou zákonní zástupci informováni na třídních schůzkách. Obsah preventivního programu školy je zákonným zástupcům přístupný i na informačních nástěnkách umístěných v šatnách jednotlivých tříd a na webových stránkách školy.

OBLASTI PREVENCE

1. Výchova ke zdravému životnímu stylu

Cíle:

- Znat důsledky používání některých potravin a nápojů pro zdraví
- Vědět o důsledcích nedostatku pohybu pro zdraví
- Ztotožnit se s podobou svého těla a s vlastním pohlavím
- Napomáhat vlastnímu zdraví zdravými životními návyky
- Mít kladný vztah k životnímu prostředí
- Samostatně dodržovat pravidla a postupy osobní hygieny a sebeobsluhy
- Vědomě dodržovat pravidla ochrany bezpečnosti a ochrany zdraví
- Být samostatný při oblékání
- Mít rád sám sebe (víra sama v sebe)
- Znat význam odpočinku

Ukazatele dosažení cílů:

Dítě:

- ✓ Ví, které potraviny a nápoje zdraví neprospívají/prospívají
- ✓ Ví, že nedostatek pohybu může vést k onemocnění
- ✓ Nezesměšňuje tělo své ani tělo druhých
- ✓ Aktivně vyhledává a vyžaduje příležitost k odpočinku
- ✓ Zajímá se o zdravý životní styl a zná některá pozitiva i negativa různých životních stylů (vegetariánství, vrcholový sport, diety, atd.)
- ✓ Má kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí
- ✓ Cítí se bezpečně, protože dokáže předvídat, co zvládne a nebojí se sdělit svoji potřebu
- ✓ Vědomě dodržuje pravidla bezpečnosti a ochrany zdraví
- ✓ Zvládá hygienické návyky a sebeobsluhu
- ✓ Dovede zvolit vhodné oblečení vzhledem k ročnímu období, aktuálnímu počasí
- ✓ Ví koho požádat o pomoc, umí poskytnout jednoduchou „první pomoc“

2. Prevence šikany – posilování a rozvoj mezilidských vztahů

Cíle:

- Při ochraně dětí před šikanou využívají učitelé doporučení z „Metodického pokynu ministryně MŠMT ČR k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních“.
- V případě dětí v MŠ se postupuje dle čl. 7. (viz příloha)
- Chovat se s empatií a respektem k citovému životu svému i druhých
- Znat povinnosti a uznávat práva druhých
- Vnímat osoby s jejich odlišnostmi tělesnými, rasovými, kulturními, a povahovými jako přirozený stav
- Projevit porozumění a cit (empatii) pro potřeby a zájmy druhého
- Respektovat dohodnutá pravidla chování v mateřské škole/třídě
- Chápat, že lidé jsou různí a chovají se různě
- Podporovat úctu k životu (stáří x mládí)
- Posilovat zdravé vrstevnické vztahy
- Rozvíjet společenské chování s ohledem na společenskou etiketu (žena x muž ve společnosti)

Ukazatele dosažení cílů:

Dítě:

- ✓ Mezi dětmi nejsou patrné projevy šikany
- ✓ Děti mají zdravé sebevědomí
- ✓ Nebojí se projevit svoje city
- ✓ Akceptuje citové projevy ostatních
- ✓ Nevysmívá se výsledkům práce druhých
- ✓ Chová se přátelsky ke všem dětem, neodsuzuje odlišnosti
- ✓ Pomáhá lidem – dětem handicapovaným, slabým, nemocným
- ✓ Stará se o mladší děti a o své kamarády
- ✓ Říká svůj názor
- ✓ Cítí se v mateřské škole bezpečně
- ✓ Těší se na učitelky a kamarády
- ✓ Dodržuje dohodnutá pravidla
- ✓ Neodmítne kontakt s dítětem kvůli odlišnosti
- ✓ Dokáže vyřešit konflikty s vrstevníky, popřípadě požádat o pomoc učitelku
- ✓ Je zdvořilý

3. Prevence zanedbávání, týrání a zneužívání

Cíle:

- Přijmout společenské normy osobní hygieny
- Posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty (rodina mateřství, láska....)

- Předkládat témata „sexuální výchovy“, jako přirozenou věc – odlišnost obou pohlaví - funkce, porod...
- Předcházet rizikům sexuálního zneužívání, týrání, zanedbávání (pedofilie, sex, vydírání, pornografie,...)
- Podporovat zdravé sebevědomí dětí
- Podporovat asertivní chování
- Vědět, že když problém přesahuje možnosti dítěte, má požádat o pomoc
- Vědět, že kontakty s některými dospělými mohou být nebezpečné

Ukazatele dosažení cílů:

Dítě:

- ✓ Má zdravé sebevědomí
- ✓ Má kladný postoj uznávaným hodnotám – rodina, mateřství
- ✓ Je zvyklé vyhledávat soukromí na toaletě
- ✓ Ví, na koho se má obrátit o pomoc (osoby blízké, důvěryhodné)
- ✓ V rizikových situacích umí říci „ne“, uniknout, svěřit se
- ✓ Umí odmítnout věci, které jsou dítěti nepříjemné
- ✓ Umí požádat o pomoc

4. Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření

Cíle:

- Vědět co je zdravé a bezpečné a co zdraví škodí, znát důsledky požívání některých látek na zdraví
- Umět vyvodit důsledky ze situací, které se dějí kolem dítěte, přizpůsobit tomu své chování, být obezřetný
- Zvažovat situaci z hlediska bezpečí
- Předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku – spolupráce s rodiči – zdravé prostředí
- Být dětem příkladem – spolupráce s rodinou

Ukazatele dosažení cílů:

Dítě:

- ✓ Nesbírá pohozené injekční stříkačky, ví na koho se obrátit
- ✓ Rozpoznává chování, které souvisí s pitím alkoholu, kouřením, užíváním drog
- ✓ Ví o existenci látek poškozujících zdraví
- ✓ Dokáže odpovídat na otázky typu „Co se stane, když...“
- ✓ Má představu o tom, co může zdraví poškodit
- ✓ Uvědomuje si, že lidé se potýkají s různými druhy závislostí a že si tím škodí
- ✓ Ví, že věci nabízené neznámými lidmi v neznámém prostředí musí odmítnout

5. Prevence virtuálních drog – počítač, telefon, tablet, televize

Cíle:

- Seznámit děti se základními pojmy virtuálních drog – počítač, televize, telefon, tablet
- Stanovit a posilovat v dětech dodržování pravidel pro užívání virtuálních drog
- Předkládat edukační počítačové hry, filmy s kladnými stránkami obsahu
- Podporovat smysluplné trávení času
- Předcházet nadužívání IT technologií
- Být dítěti příkladem – spolupráce s rodinou

Ukazatele dosažení cílů:

Dítě:

- ✓ Zná základní pojmy, pozitiva a negativa (rizika) virtuálních drog
- ✓ Zná pravidla užívání virtuálních drog a následky jejich porušení, nevyhledává hry s tematikou násilí, zabíjení a dalších kriminálních činů
- ✓ Projevuje zájem o jiné aktivity (sport, příroda, vztahy)
- ✓ Ví, že každá sedavá činnost musí být vyvážena pohybovou aktivitou

6. Prevence kriminality a delikvence

Cíle:

- Vědět, že každá lidská aktivita má svoje důsledky – pozitivní i negativní
- Vysvětlit a seznámit děti se základními pojmy kriminality a delikvence (krádeže, násilí, vandalismus...)
- Vysvětlit dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí obviněný, postižený...)
- Předkládat a vysvětlovat modelové situace a vysvětlovat chování ve vztahu k normalitě a společenské normě
- Vysvětlovat důsledky porušení společenské normy
- Zasadit se o to, aby děti znaly svá práva (dětská práva), ale i povinnosti
- Upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
- Vytvořit s dětmi vlastní pravidla a usilovat o jejich dodržování

Ukazatele dosažení cílů:

Dítě:

- ✓ Je si vědomo následků spáchání přestupku nebo trestného činu
- ✓ Zná a respektuje základní lidská práva a hodnoty společenského chování
- ✓ Dodržuje společně stanovená pravidla

Zásady preventivního programu

Primární prevence zahrnuje různé aktivity, jejichž cílem je předejít problémům, týkajícím se sociálně patologických jevů.

Denní režim

Vychází z potřeb zdravé životosprávy, dodržuje tříhodinový interval mezi jídly, zajišťuje střídání her, činností a odpočinku. Činnosti probíhají v pohodové atmosféře, děti mají dostatek časového prostoru na volnou hru a pohyb. Volnost je chápána jako svoboda v rozhodování o vlastní aktivitě. V ranním kruhu je používáno pravidlo naslouchání, zde sdělujeme své prožitky, řešíme vzniklé problémy, situace, vyjadřujeme pocity a vlastní názory.

Bezpečné sociální prostředí

Pro všechna stadia zdravého duševního vývoje je potřebná citová pohoda mezi rodiči a dětmi bez tělesných trestů a špatných příkladů (zajatých vzorců) v rodině. Adaptaci dětí na prostředí školy považujeme za důležitou, ale stejný význam přikládáme i „adaptaci“ zákonných zástupců. Naším cílem je zákonné zástupce co nejdříve přesvědčit o naší snaze pomoci jim i dětem, získat co nejdříve jejich důvěru. Zákonné zástupce vnímáme jako partnery. Mezi zaměstnanci a zákonnými zástupci vládne příjemná a uvolněná atmosféra i vzájemný respekt. Dobré vztahy mezi zákonnými zástupci a zaměstnanci školy vnímají i děti, což přispívá ke snazší a rychlejší adaptaci a umožňuje dětem vnímat školu jako místo pohody, klidu a příjemných prožitků, místo, kde se cítí bezpečně. Zdůrazňovány jsou přátelské vztahy mezi dětmi, schopnost pomáhat si, vnímat pozitivně odlišnosti druhých dětí a dospělých, být empatický k druhým.

Třídní učitelky podporují rozvoj pozitivních sociálních interakcí mezi dětmi ve třídě. Třídní učitelky rovněž mají základní přehled o osobních zvláštěnostech dětí a o jejich rodinném zázemí.

Mateřská škola je pro většinu rodičů i dětí první zkušenost se vzdělávací institucí. Naším cílem je, aby děti i zákonní zástupci získali důvěru v instituci, abychom děti svým přístupem motivovali k chuti dále se vzdělávat.

Pravidla v MŠ

Děti se na začátku školního roku spolupodílejí na tvorbě pravidel chování a jednání v MŠ. Děti jsou vedeny k dodržování pravidel, znají důsledky nedodržení pravidel a vnitřně s nimi souznějí.

Třídní učitelky se aktivně zapojují do realizace preventivního programu, motivují děti k vytvoření vnitřních pravidel třídy a dbají na jejich dodržování v každodenním životě třídy

Vzdělávací metody uplatňované v MŠ

Všechny učitelky využívají především **situační, sociální a prožitkové** učení. Základem jsou běžné každodenní situace, které se odehrávají v průběhu pobytu dětí v MŠ.

Nejčastěji používané metody:

- hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba
- ranní kruh, sdílení
- pozorování, nápodoba
- četba s porozuměním textu, vyprávění
- sociální, dramatizující, námětové, didaktické, hudebně pohybové hry a hry s pravidly
- pohybové hry a aktivity
- kooperativní hry
- divadelní představení
- další aktivity dle aktuální nabídky

Tělesná pohoda, pohybové aktivity

Děti mají dostatek příležitostí ke spontánnímu i řízenému pohybu jak ve škole, při pobytu venku i při návštěvě pronajaté tělocvičny základní školy. Děti jsou vedeny k přijetí pravidla, že každá sedavá činnost musí být vyvážena pohybovou aktivitou.

Vedení dětí ke zdravému životnímu stylu

Vedení dětí ke zdravému životnímu stylu je jedním z pilířů ŠVP stejně jako vedení k péči o zdraví. Škola dbá na zdravou životosprávu. Ve spolupráci s kuchařkami je dětem předkládána zdravá, pestrá a vyvážená strava.

Učitelky se snaží svým příkladem děti motivovat k ochutnání neznámého jídla nebo jídla, které děti odmítají. Děti nejsou do jídla nuceny, je respektována individuální potřeba jídla a jejich osobní tempo. Děti jsou upozorňovány na nutnost dodržování pitného režimu.

Spolupráce se zákonnými zástupci

Zákonné zástupce vnímáme jako nejbližší a nejdůležitější partnery.

Zákonní zástupci jsou informováni o realizaci preventivního programu na škole. Zákonným zástupcům jsou pravidelně nabízeny konzultace.

Případné problémy s projevy rizikového chování dětí řeší učitelky ve vzájemné spolupráci se zákonnými zástupci. Dále viz příloha č. 1

V případě potřeby je rodičům doporučena návštěva pedagogicko psychologické poradny, speciálně pedagogického centra, zdravotnického zařízení a orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Spolupráce rodiny a mateřské školy:

- seznámení zákonných zástupců se základními cíli prevence sociálně patologických jevů a nežádoucích projevů chování dětí v MŠ

- včasná informovanost zákonných zástupců o změnách chování jejich dětí
- konzultace k pokrokům dítěte
- aktuální řešení nastalých problémů se zákonnými zástupci
- účast zákonných zástupců na vzdělávacích aktivitách MŠ
- poradenství v oblasti spolupráce rodičů s MŠ a odborníků
- zveřejnění programu prevence na nástěnkách v MŠ
- společné akce ve třídách a na školní zahradě

Týmové řízení

Aby mohla dobře fungovat spolupráce s rodiči, je třeba, aby dobře fungovaly vztahy mezi zaměstnanci. Ty musí být založeny na úctě a respektu k sobě samému, ale i k ostatním, vztahy založené na toleranci, diskusi, vytváření prostředí bezpečí a důvěry, přátelské atmosféře, otevřenosti, upřímnosti. Takový styl vede k pozitivní atmosféře, k větší motivaci, samostatnosti, angažovanosti a zodpovědnosti všech zaměstnanců. Ředitelka k této participaci, komunikaci a vzájemné pomoci motivuje. Dává prostor pro vlastní tvůrčí práci a příležitost vyjádřit se a podílet se na koncepci a směřování školy. Poskytuje zpětnou vazbu, respektuje názory druhých, má zájem o výsledky jejich práce.

Vzdělávání pedagogických pracovníků

Pedagogové se v rámci svých možností a zájmu zúčastní kurzů, školení, jednorázových seminářů a besed dle aktuální nabídky institucí a organizací poskytujících vzdělávání v oblasti prevence sociálně patologických jevů, metod vzdělávání dětí s poruchami chování.

Příklady seminářů:

- Osobnostně sociální rozvoj pedagogů mateřských škol
- Sociální dovednosti předškolního pedagoga
- Komunikace s rodiči
- Agresivní, hyperaktivní a hypoaktivní dítě v MŠ
- Efektivní evaluace dítěte jako klíčová dovednost pedagoga v MŠ
- Sociální klima třídy a role učitele
- Stanovování hranic ve výchově dítěte předškolního věku
- Šikana, atd.
- Tvorba pravidel a prosociální činnosti v MŠ
- Podpůrná opatření v předškolním vzdělávání
- Specifické poruchy chování u dětí předškolního věku v MŠ
- Sdílení zkušeností
- Samostudium k dané problematice (odborné časopisy, publikace, internet)

Spolupráce s dalšími organizacemi

MÚ Brandýs nad Labem-Stará Boleslav

- odbor školství

- sociální odbor (OSPOD)

Oblast školství

- Pedagogicko psychologická poradna pro okres Praha - východ
- META o.p.s.
- Základní škola v Mochově
- Obecní knihovna

Hodnocení a evaluace preventivního programu

Preventivní program je vyhodnocován spolu se školním vzdělávacím programem vždy na konci školního roku.

Evaluace výsledků je zaměřena především ověření, zda bylo skutečně dosaženo zamýšlených cílů a zda je konkrétní intervence účinná.

Hodnocení výsledků plnění programu je součástí vlastního hodnocení školy.

Hodnotící nástroje - ředitelka:

Hospitační a kontrolní činnost a následné pohospitační rozborů a hodnocení na pedagogické radě.

Formy hodnocení funkčnosti preventivního programu – pedagogičtí pracovníci:

- roční hodnocení výsledků úspěšnosti projektu
- hodnocení klimatu na třídě
- hodnocení jednotlivých činností
- posuny v postojích dětí k problémovým situacím
- projevy dětí v třídním společenství.

Platnost programu

Program je platný do doby vzniku nových skutečností či legislativních změn či podnětu ke změnám z řad pedagogických pracovníků a zákonných zástupců.

S aktualizovaným programem byli pedagogičtí pracovníci seznámeni individuálně dne 3.10.2023.

Příloha:

Postup při řešení rizikového chování dětí

Vzniklé projevy rizikového chování dětí řeší učitelky hned.

- a) Problém řeší učitelka s konkrétním dítětem.
- b) Problém řeší učitelka společně s dětmi, nejlépe v ranním kruhu. Přiměřeným způsobem vede děti k uvědomění si žádoucích vzorů chování. V rámci rozhovoru s dětmi vede děti k empatii – dovednosti vcítit se do pocitů toho, komu je ubližováno. Vždy dbá na citlivý a spravedlivý přístup.

Případné problémy s projevy rizikového chování dětí, závažnějšího charakteru, řeší učitelky ve vzájemné spolupráci se zákonnými zástupci.

Pokud komunikace není úspěšná, obrátí se na ředitelku školy. Ředitelka vyzve rodiče k účasti na jednání za přítomnosti učitelek.

Pokud se jedná o hlubší problém, doporučí ředitelka zákonným zástupcům návštěvu odborníka (pedagogicko psychologická poradna) nebo vyžádá supervizi psychologa se souhlasem zákonného zástupce. V případě, že zákonní zástupci nespolupracují, obrátí se na OSPOD.